

TITKOS INFORMÁCIÓGYŰJTÉS

- A terrorcselekmények elszaporodása, a terroristák által alkalmazott, korábban ismeretlen módszerek megjelenése kihívás elé állította a titkosszolgálatokat.
- A titkos információgyűjtés túlnyomórészt technikai eszközök igénybe vételével zajlik.
- Jogállami keretek között a titkos információgyűjtés törvényben rögzített, szigorú felügyeleti és ellenőrzési szabályok mellett végezhető.
- Magyarországon más szabályok vonatkoznak a bűnüldözési és a nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtésre, utóbbi kevésbé szabályozott.
- Az Emberi Jogok Európai Bírósága 2016-ban jogsértőnek nyilvánította a nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtésre vonatkozó magyar szabályozást.
- A kritika elsősorban az igazságügy miniszter titkos információgyűjtést engedélyező jogkörét érinti.
- Az igazságügy miniszter 2014 óta havonta átlagosan 90 titkos információgyűjtési eljárásra ad engedélyt.

Az alábbi Infojegyzet áttekinti a titkos információgyűjtés eszközeit és módszereit, a bűnügyi és a nemzetbiztonsági célú információgyűjtésre vonatkozó eltérő jogszabályi előírásokat, valamint az Emberi Jogok Európai Bíróságának aggályait a magyar szabályozással kapcsolatban.

Megfigyelni, követni, információt gyűjteni valakiről titokban, az illető tudta nélkül, alighanem egyidős az emberiség történetével. Ám a technika egyre rohamosabb fejlődésével az információgyűjtés módozatai is szélesedtek, tökéletesedtek.

Az elmúlt másfél évszázad minden egyes találmánya, amely az információ tárolását vagy áramlásának gyorsítását célozta, újabb eszközt adott egyszersmind a titkosszolgálatok és a rendőri szervek kezébe, melynek révén ezek az intézmények a korábnál szélesebb körben nyerhetnek adatokat adott személyről.

A TITKOS INFORMÁCIÓGYŰJTÉS ESZKÖZEI ÉS MÓDSZEREI

Mára az információgyűjtés alapvetően technikai eszközökkel zajlik, s noha a fejlődés szakadatlan, az eszközök továbbra is besorolhatók az alábbi csoportok valamelyikébe:

- hagyományosnak számító eszközök, mint a rejtett kommunikációs eszközök, a miniatürizált kamerák;
- adatgyűjtéseket biztosító optikai, elektronikai, akusztikus, esetleg térinformatikai érzékelők;
- számítógépek, hálózatok, szoftverek, amelyek részint szolgáltatják, részint gyűjtik, tárolják és elemzik az információt.

A 20. század végére a hagyományos információgyűjtési módszerek – a lakás átkutatása, levelek felbontása – mellett az informatikára, távközlésre épülő eljárások váltak meghatározóvá, azaz:

- a megfigyelt személy számítógépére telepített kémsoftver segítségével jutnak hozzá a gépen tárolt információkhoz, de a szoftver akár hang- és kép rögzítésére és továbbítására is alkalmas (ún. online házkutatás); vagy
- a megfigyelést végző a kommunikációs csatornába helyezi be az adathalász eszközt, amelyen így minden információ áthalad; esetleg a kommunikációs szolgáltatóval való együttműködés révén jutnak az információt gyűjtők a szükséges adatok birtokába.

JOGÁLLAMI KERETEK: A TITKOS INFORMÁCIÓGYŰJTÉS SZABÁLYOZOTTÁ VÁLÁSA

A titkos információgyűjtés a modern jogállamok eszköztárából sem hiányozhat: nélkülözhetetlen bűnüldözési és nemzetbiztonsági szempontból egyaránt.

Mint ahogy azonban szükségképpen megsérti a magánszférát, s ezzel együtt alapvető jogokat is sérthet (mint a magán- és családi élet tiszteletben tartásához, a személyes adatok védelméhez való jog), elengedhetlenné vált a rá vonatkozó jogi keretek meghatározása.

A 20. század utolsó évtizedeiben ennek szellemében születtek meg a demokratikus jogállamokban a titkos információgyűjtés engedélyezését, eljárásait, ám egyszersmind szigorú ellenőrzését is rögzítő szabályok, s az Európai Unió Tanácsa is 1995-ben adta ki a jogszerű telefonos lehallgatásról szóló [állásfoglalását](#).

A közelmúlt terrortámadásai azonban a titkos szolgálatok tevékenységét is új alapokra helyezték, s a kormányzatok e szervek hatékonyságának növelése érdekében kiszélesítették jogosítványukat. Az Egyesült Királyságban például 2016 vége óta már nem szükséges kétlépcsős jóváhagyási folyamat a titkos információgyűjtés megkezdése előtt.

A bűnüldözési és a nemzetbiztonsági célú titkos adatgyűjtés Magyarországon

A legtöbb európai országhoz hasonlóan Magyarországon is elkülönítve szabályozzák a bűnüldözési és a nemzetbiztonsági céllal végzett titkos információgyűjtés szabályait: előbbi a rendőrségről szóló [1994. évi XXXIV. törvényben](#), utóbbi a nemzetbiztonsági

szolgálatokról szóló [1995. évi CXXV. törvényben](#) lett lefektetve.

Míg bűnüldözési célú titkos információgyűjtésre a rendőrségen kívül az ügyészség és az adóhatóság jogosult, nemzetbiztonsági céllal a titkosszolgálatokon kívül a Terrorelhárítási Központ (TEK) végezhet titkos információgyűjtést.

Közös vonása mindkét típusú titkos információgyűjtésnek, hogy a magánszférát csekélyebb mértékben sértő információgyűjtésekhez – ide tartozik például a híváslista lekérése, az illető magánlakáson kívüli beszélgetésének lehallgatása – elegendő az eljárást végző intézményen belüli engedélyezési eljárás, azonban az illető magánlakásába is behatoló módszerek esetén már külső engedélyhez kötött az eljárás megindítása. Ezen, magánszférát súlyosabban érintő információszerzési módszerek mindkét említett törvény szerint:

- a lakás átkutatása;
- a lakás lehallgatása, rejtett kamerás megfigyelése;
- a levelek, csomagok felbontása;
- a telefon lehallgatása; végezetül
- a számítógépen, laptopon tárolt adatok megszerzése, az e-mailek elolvasása.

A titkos információgyűjtés kétféle szabályrendszere

Titkos információgyűjtés	Bűnüldözési célú	Nemzetbiztonsági célú
Elrendelés feltételei	pontosan meghatározott	nincs meghatározva
Előzetes engedélyezés, hosszabbítás engedélyezése	bíróság	igazságügy miniszter
Az engedélyező megismerheti-e a gyűjtött információt	igen	nem
Érdektelen adatok törlése	haladéktalanul	nincs előírás

Forrás: Infoszolg

A megszerzett információkat, adatokat ráadásul az említett szervek nemcsak megismerni, de rögzíteni is jogosultak.

Míg a bűnüldözési célú titkos információgyűjtés kapcsán a jogszabály tételesen felsorolja, mely esetekben lehet az eljárást kezdeményezni, a nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtés megindítása esetén azonban ilyen példálózó felsorolás nincs, csak annyi tudható, hogy terrorcselekmények megakadályozása; illetve Magyarország nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítése áll a háttérben

Az említett, magánlakást is érintő információszerző eljárások külső, azaz a titkosszolgálattól független engedélyezője bűnüldözési célú eljárásoknál a bíróság, míg a nemzetbiztonsági célú eljárásoknál az igazságügy miniszter. Utóbbi az elmúlt bő három évben havi átlagban 90 esetben adott engedélyt titkos információgyűjtésre.

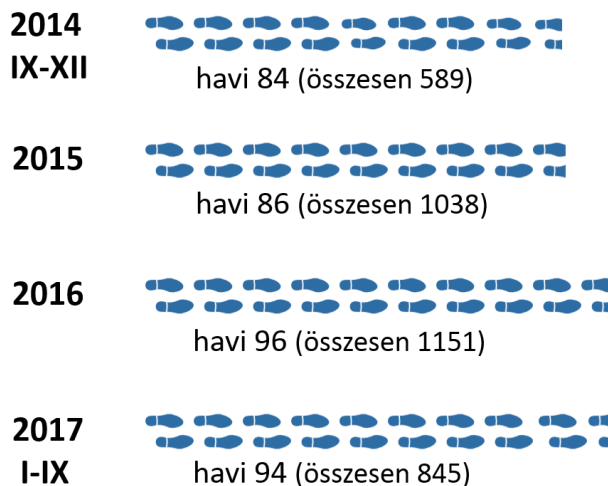
Mind a bíróság, mind a miniszter engedélye 90 napra szól, mely azonban újabb 90 nappal meghosszabbítható. Míg azonban a bíróság a meghosszabbítási kérelemmel együtt megismerheti a gyűjtött titkos információkat, az igazságügyi miniszternek ennek hiányában kell a hosszabbítási döntését meghoznia.

S míg a bűnüldözési célú titkos adatgyűjtés esetén a nyomozás szempontjából érdektelen adatokat nyolc napon belül meg kell semmisíteni, hasonló kötelezettséget a jogszabály a nemzetbiztonsági célú eljárásnál nem ír elő.

Az igazságügy miniszter engedélyező eljárása felett részint az Országgyűlés Nemzetbiztonsági bizottsága, részint az ombudsman jogosult ellenőrzést gyakorolni, jöllehet ez idáig még egyik szerv sem élt erre irányuló jogosítványával.

Az igazságügy miniszter által engedélyezett titkos információgyűjtések havi átlaga és száma az adott periódusban

2014. június – 2017. szeptember

Forrás: *Infoszolg / K/17220. számú írásbeli kérdésre adott miniszteri válasz, parlament.hu*

AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGÁNAK ÍTÉLETE

Két magánszemély 2012-ben azzal fordult előbb a magyar Alkotmánybírósághoz ([AB](#)), majd annak alapján elutasító [határozatát](#) követően az Emberi Jogok Európai Bíróságához ([EJEB](#)), hogy a TEK (bár valójában a titkosszolgálatok is) gyakorlatilag bárki ellen folytathat titkos információgyűjtést, mert bírósági engedélyezés hiányában nem érvényesül fellebbezés hatékony kontroll, miáltal fokozottan sérül az egyén magánélethez való joga.

Mínt hogy a vizsgálat alá vont személy nem is tudhat arról, hogy róla titokban adatokat gyűjtene, jogorvoslással sem élhet, s ez kifejezetten növeli a kiszolgáltatottságát, a megfelelően működő ellenőrző rendszer ezért rendkívüli jelentőségű.

Az EJEB 2016 júniusában hatályossá vált [ítéletében](#) kimondta, hogy a hatályos magyar szabályozás sérti a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot, amelyet az [1993. évi XXXI. törvénnyel](#) kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló,

Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény 8. cikke mond ki.

A jogsérelem azáltal valósul meg, hogy a szabályozás semmilyen valóban hatékony kontrollmechanizmust nem tartalmaz a nemzetbiztonsági céllal végzett titkos információgyűjtés felett.

Az EJEB szerint az lenne elfogadható megoldás, hogy ha már nem bíróság adja meg az engedélyt a titkos információgyűjtésre, legalább az eljárást követően biztosítva legyen a bíróság ellenőrző jogköre, illetve az érintett utólag szerezzen tudomást arról, hogy ellene titkos információgyűjtés folyt, hogy módjában állhasson az eljárás ellen jogorvoslattal élni.

Az ítélet azt is leszögezte, hogy az előzetes engedélyező mindenképpen a végrehajtó hatalomtól független szerv kell hogy legyen.

Magyarország kormánya ezzel szemben úgy ítéli meg, hogy a bíróságok alkalmatlanok egy nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtés szükségességének a megítélésére, mert ezeknek az engedélyeknek a megadása nem vezethető le olyan tételes jogból, amely egzakt kritériumokat tartalmazhatna, s ezáltal a bírónak támpontul szolgálhatna. Érvelése szerint a kormány tagja képes felelősséggel megítélni az adott ügy nemzetbiztonsági vonatkozásait, kül- és belpolitikai összefüggéseit.

Források:

- Majtényi László-Szabó Máté Dániel-Vissy Beatrix: [Terrorelhárítás lélektől lélekeig](#) – Buksz, 2012. 3-4.
- [32/2013.](#) (XI. 22.) AB határozat
- Tóth Csaba Mihály: A titkos információgyűjtés és a személyiségi jogok – In: [A nemzetbiztonság általános elmélete](#). Szerkesztette: Dobák Imre. Nemzeti Köszolgálati Egyetem, Budapest, 2014.
- Nyitrai Endre: [A titkos információgyűjtés és a titkos adatszerzés napjainkban](#) – Tavaszi Szél Tudományos Konferenciakötet, 2015.
- Szabó és Vissy kontra Magyarország ügy (37138/14. sz. kérelem) [Ítélet](#). Emberi Jogok Európai Bírósága, Strasbourg, 2016. január 12.
- Szilágyi Emese: [Jogsértő megfigyelés? A titkos információgyűjtés bírói engedélyhez kötöttségéről](#) – Jogi Fórum, 2016. február 9.
- Boda József - Dobák Imre: Titkosszolgálatok fejlődése - technikai szemmel – Nemzetbiztonsági Szemle, 2016. 4.
- Az EKINT [álláspontja](#) a nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtés független felülvizsgálatáról szóló törvénytervezetről – Eötvös Károly Közpolitikai Intézet, 2017.
- Mátyás Ferenc: [Átalakul a titkos információgyűjtés rendszere](#) – Jogászvilág, 2017. február 22.
- Pásztor Emese: [Magánélet és bizonytalanság](#). A jogi kontrollmechanizmusok szerepe a nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtés alapjogi kockázatainak mérséklésében – Információs Társadalom, 2017. 1.
- Dobák Imre: [Technikai típusú információgyűjtés a változó biztonsági kihívások tükrében](#) – Hadmérnök, 2017. 2.
- Demeter Márta (LMP) képviselő K/17220. számú, "Hány titkos információgyűjtést engedélyezett?" című írásbeli kérdésére adott igazságügyi miniszteri [válasz](#) - parlament.hu, 2017. szeptember 19.